

НЕОБХОДИМА Е ЕКОЛОГИЧНА ПОЛИТИКА, А НЕ ПОЛИТИЗИРАНА ЕКОЛОГИЯ

Зам.-министърът на околната среда
Валентин Босевски пред в. „Дума“

- Г-н Босевски, най-напред какво става с българо-румънската междуправителствена екологична конвенция, която трябва да бъде подписана до

края на октомври? На нея русенци възлагаха надеждата след многото приказки и обещания двете страни най-сетне да поемат и правен ангажимент да решават съвместно екологичните си проблеми...

- Смяната на кабинета на г-н Роман и сформирването на новия кабинет малко ни смути, защото бяхме постигнали вече съгласуване и решение за подписването на тази конвенция. Сега министър на околната среда на Румъния на мястото на г-н Поп е професор Марчиану Блеаху. Отправихме към него писмо и бяхме приятно изненадани от много бързата реакция - той ни отговори, че ще пристигне в София и ще подпише конвенцията. Уточнихме и датата - 8 ноември.

- За предишната вечер в Русе е насрочен еко-рок протестен фестивал...

- От румънска страна вече бе изразена тревога за тази проява. Безлокои ни случайното съвпаде-

ние на датите, но вярвам, в Румъния ще разберат, че фестивалът няма нищо общо с предстоящата визита на министър Блеаху. Обществеността, разбира се, има пълното право да реагира спонтанно в рамките на закона, макар и да не съм убеден, че в този момент подобни мероприятия ще допринесат за облекчаване на социалнопсихологическата травма.

- Какво пороци тази травма?

- Проблемът Русе-Гюргево е своеобразен екологически феномен в политическия ни живот. Дългогодишното му нерешаване доведе до тежка драма на хората тук, която често пъти деформира точната представа за състоянието на нещата в региона. Това е естествено и не можем да виним населението за неговите понякога хиперболизирани реакции. Но не бих искал да се допуска проблемът Русе-Гюргево да става символ на екологичен шовинизъм.

В тази зона аз съм противник на политиката на ултиматуми. В екологичния практикум политиката на ултиматуми е осъдена. Става дума за две суверенни държави, за големи промишлени градове. Не може чрез ултиматуми да искаме решаването на проблема по един формален начин. Трябва да се търсят механизми, които да постигнат равнопоставеност в интересите.

(Следва на стр. 5)

Предстои подписване на българо-румънска екологична конвенция

НЕОБХОДИМА Е ЕКОЛОГИЧНА ПОЛИТИКА, А НЕ ПОЛИТИЗИРАНА ЕКОЛОГИЯ

(Продължение от стр. 1)

- Екологичният договор между държавите е един от тези механизми?

- Досега не е имало юридически международен регламент, въз основа на който двете страни да решават общите екологични проблеми. Договорът ще уреди механизмите на сътрудничество в общите аспекти на опазване на околната среда и специално в ядрената сигурност, в уреждането на някои регионални екологични проблеми и спорове. Той ще се отнася и до съвместната работа върху един изключително важен екологичен проблем - състоянието на река Дунав. Живеем в долното ѝ течение. Срещ нас често се отправят упреци за проблеми, които могат да рефлектират върху Европа - такава беше случаят с Колудуш. С пълно основание ние също би трябвало да поставим условия на европейската общност за контрол и регулиране на ония процеси, които водят до замърсяване на тази толяма водна магистрала. Като страни, които последни поемат всичко, ние също имаме право на равнопоставеност.

В този смисъл особено в тази конвенция е, че всички проблеми - и спорни, и работни, ще се решават в регламента и възможността на междуправителствена координационна комисия с три подкомисии.

- Първата от тях ще се занимава с ядрената безопасност - проблем, който замрази работата върху конвенцията преди повече от година. Как беше разрешен тогава?

- Говеймат ни спор, който бе прекъснат преговорите, бе подхвърлено на румънската страна към т.нар. линейн принцип за определяне на сградите на конвенцията. Всяка конвенция има свои обекти на действие. Румъния искаше тя да се разпространя върху т.нар. „зони, прилежащи на границата“. Максимумът трябваше да е някъде си 24 мили, или около 50 километра. Така румънската страна получаваше възможност да контролира всички изхождащи в обекти - и атомни централи в Колудуш, и промишлените. А ние не можехме да контролираме например тухлата изграждаща се атомна централа в Черно вода, която отстои на значително разстояние и от сухата ни, и от речната ни граница.

- Този обект се строи по канадска технология, с използване на тежка вода...

- Оттук е и оправданието на интерес към него - при тези системи се отделя много тритий - изотопен вариант на водородо, поради това особено приличен към всички водни структури. Не бива да забравяме, че един ден ще бъдем отговорни пред своите деца, ако не сме взели отговорение. Топливен канал на тази централа очевидно ще бъде изведен в последните тазани на Дунав, а оттам - в Черно море. Това е теоретичен проблем, но сме длъжни да си даваме сметка за него. Макар и с хипотетични варианти - те се основават на професионална фактология.

Нашият подход още миналата година беше функционален. Предложихме на румънската страна да се спазва изискването и за линейн подход по отношение на конвенционалните промишлени източници, а за ядрените обекти тя да важи независимо от географското им положение. Вместо термина „зона, прилежаща към границата“ да приемем термина „зона за екологично сътрудничество“. Нали подготвихме екологична конвенция, а не гранична - иначе група офицери от Гранични войски можеше да уредят този въпрос.

- Румъния сега възприе този подход - кое промени неща-

та?

- Времето. Бих искал да отдам значение на бившия министър Поп, който тук, на срещата между двамата министър-председатели, ни изненада, като декларира, че е готов да съгласуваме конвенцията, което и стана на нова работна среща. На нея се възприе, че силата на договора ще се разпространи равнопоставено за двете страни към всички източници на трансграничен пренос. Равнопоставеността ще има и по отношение на контрола. Получихме покана за посещение на Черна вода.

- Междуправителствената конвенция ще покаже черно на бяло на света и на Европа, че двете страни наистина имат намерение да решават заедно екологичните си проблеми. Ще ни помогнат ли другите за това?

- Втората област, в която насочихме усилията си, е участието на Европейската общност като икономически и морален спонсор. Направихме всичко възможно регионалния проблем Русе-Гюргово да „алеже“ в Европейската общност. Тази идея депозирах в парламентарната Комисия по опазване на околната среда и получих там подкрепа. По време на първото посещение на министъра на ЕО в София успяхме в меморандума да уберем нашите европейски партньори в специална клауза да се отбележи готовността на ЕО да се ангажира с проблема. Постави се предварителното условие двете страни да депозират искане до ЕО. Това беше свършено и на 5 септември излезе решение на Комисията на ЕО за реализация на генерален план в региона Русе-Гюргово. Този план има няколко програми. Първата е за идентифициране на проблема - екологична и технологична експертиза на промишлените мощности в региона. Втората е мониторингова, което предполага, че ЕО ще реализира собствени действия за наблюдение и контрол на околната среда. Третата програма е инвестиционна.

- За началото на проучванията има финансово решение на стойност 300 хиляди еку...

- Предполагам, че тази сума е отделена само за идентифициране на проблема. В инвестиционната програма ЕО обяви, че ще привлече фирми, компетентни да провеждат технологична експертиза, но и по-важното - да правят промишлени инвестиции за корекции на технологичните неблагоприятности. Да си мислим, че без това нещата в Русе ще се решат, означава само да се запълваме.

Аз мисля, че планът на Комисията на ЕО ще ни даде възможност да изберем и започнем инвестиционна програма, с която и българската, и румънската страна да се съгласи.

- Експерти на общността ще вземат участие и в българо-румънската работна среща, на която ще бъде представен съвместният доклад за оценка на екологичното състояние на региона...

- Срещата ще се проведе от 1 до 6 декември, в момента активно се готвим за нея. Първо съвместно да поканим на срещата само експертите на ЮНЕП (Програмата за опазване на околната среда на ООН), но след като започнаха разговорите с Комисията на ЕО, естествено се стигна и до този вариант. Готов е съвместният доклад. Срещата ще се организира и на румънска, и на българска територия. Русенската общност е много активна в това отношение, завод „Гаврил Генов“ в Русе по-чест от организирания, активно участва и кметството.

- Конвенцията, срещата, участието на ЕО като че ли обнадяват, че в района Русе-Гюргово ще има наистина конкретна промяна. Но знаем ли

каково искаме да променим? България получава непрекъснато укори от румънска страна и от другите, че не може до този момент да даде точен анализ на това с какво е замърсен въздухът на Русе. Нима нашите учени са безсилни? Вчера вие направихте опит да ги срещнете и обедините...

- Аз не съм тесен професионал в областта на газоматрографията като метод за анализ на компоненти във въздушния басейн. Но ме дразнеше тази ведомствена разпокъсаност на системата за идентифициране на проблемите в региона. Основната слабост на нашите позиции и пред международната общност, с пред румънските партньори е недостатъчно категоричната ни професионална позиция по отношение откриване точните компоненти, отделени от химическата промишленост.

- По този въпрос започнаха безконечни спорове...

- Това е нашата язва. Тя позволява да се спекулира кои са причинителите на обгазяванията - особено след закриване на площадката номер едно, което се прекратиха хлорните обгазявания на Русе. Трябва да стане ясно на българската общност - нямаше хлорна агресия! Не искам да го разберат някои хора, които преди всичко се стремят да печалат формални политически дивиденди.

Но имаме друга проблематика, не по-малко тежка. Това са компонентите, отделени в атмосферата от епихлоридина и вулканното производство. Там има токсикомични съставки, не по-малко проблемни от хлора: хлорогеникати.

Нейният идентифициране е въпрос, който може да бъде решен от една теснопрофесионална насоченост на група професионали, оборуваната достатъчно добре със съвременни средства за измерване. Проблем, с който също се спекулира. Не е вярно, че българската страна няма средства за претягане на работа в тази насока. Бедата е в балансираност и по-скоро в българския синдром, който не е характерен само за проблема Русе. Той пристига във всекидневното битие на българския учен. Тази ведомствена разпокъсаност, разпокъсаност на своето вещество, на материално-техническа база, мерачите за трепане на ведомствени престъпки - всичко това се превръща в драма и комедия тогава, когато даден проблем има национално значение.

- Такъв беше проблемът Чернобил например...

- Да, и тогава българската научна общност беше разредена на от група тълпи администратори, които плащаха данък на конюнктурното си поведение, на политическите си пристрастия. И днес е така. Умишлено бяха създадени условия да се поленят на формирани на единна професионална идеология - от група хора, които прецизираха тези проблеми през призмата на политически мотиви.

Товага, когато един регионален екологичен проблем се превръща в национален, ние имаме жалкото положение, в което Министерството на околната среда и едно правителство разпитват на отделни лица и на отделни апарати. Защо? Защо през 1986 година група учени можеше да се обединят професионално и с наличните средства, възможности, моляш успеха да докажат истината за Чернобил, и то така, че днес светът идва, за да гледа тези разработки. А днес не може. При това за разлика от оное време сега има възможност за работа в Русе при пълна солидарност от страна на правителството и обществността. Че нас за Чернобил ни притесняваха като криминален престъпник. В Южна България се крех по военните болници, за да извършав изследвания.

А заплахите, инсинуашите, нежеланите пътувания до Съветския съюз...

Ако действително българският учен има самоуспеяването на граждан, той трябва да припоисне своите възможности и своето професионално и човешко битие безвъзмездно на националната кауза. Защо не се съберат българските учени в един екип и да решават проблемите заедно, да не делат бащина дружина, да не плашат да няма на политически пристрастия, а в продължение на толкова години се разиграват най-различни варианти, част от които са просто недостойни?

Български учени бяха олютни, че ползват апаратура на УБО, не били полковници от УБО, че били не знам какви си... Може би има полковници, може би апаратурата е на УБО, но какво от това? И какво ни помагат сплетните, шом заставаме пред румънските си партньори некомпетентни по един проблем, по който трябва да имаме категорично становище. Та ние така ще застанем и пред Европейската общност. Затова си позволява да събера ученице, да ги помоя да си подадат ръка. И да работят, да работят, да работят.

- Вие доходите в Министерството на околната среда като учен професионалист. Какво тук ви пречи?

- Аз не съм администратор от кариерата и когато станам зам.-министър, имам намерението именно да работя като професионал. Но политическата поляризация рефлектира от горе до долу и върху правителството, и върху екипите на министерствата, и в изпълнителната власт по места. Може би това трябва да се измисли, но при положение че независимо от политическата поляризация е налице единна професионална идеология. Няма такава. Тази груба политическа поляризация пречи за създаването на управленски екипи от единномисленици професионали.

- Имате ли други огорчения за това време?

- Другото, което ме огорчи по време на престоя ми тук, е грубата политизация на екологичните движения. Аз винаги съм ги възприемал като естествен и мъгъш регулатор на държавната политика в областта на опазването на околната среда. Те обаче се политизираха и се обезличиха. Забравиха, че България е нужна екологична политика, и започнаха да правят политическа екология. Тази изкуствена конфронтация между държавните институции за екологична политика и обществените движения е нещо, което не е нормално. Екологичните движения са естествен опозиционен фактор при провеждане на екологичната политика. Но не априори, а с професионални позиции.

Нашите зелени организации и движения се политизираха, а не се професионализираха. Не се поставя да изградят силни, професионални екипи, които да моделират политиката им. Как може един лидер на зелена партия за две години да не стъпи в Министерството на околната среда?

- В този кабинет влязохте с популярността на човек, който не се беше побоял при режима да воюва за истината за чернобилските последиствия в България. Промени ли се отношението на хората към нас?

- Като професионал дълбоко ме огорчава именно ползването на политически критерии и при определянето на отнормите към човека. Изживях неприятна травма. В определено време бях спрян по улици, за да ме поздравят за съвестността. Като човек, който нещастно не носеше патрон на висиш офицер от армията, си беше позволила да обвини и никогашното, всепощи Политбюро заради престъпното

отношение към хората след чернобилската авария. Тогав Секретариатът на ЦК се занимава с кадрология ми проблем. Но времето мина и деформациите на човешката памет, изглежда, са такива, че се стигна дотам на един представител на САЩ, човек, с когото работихме почти година, да бяха обрисували като чиста проба комунист, с когото не заслужава да се работи. Това предизвика възмущението и удивлението на самия американски специалист.

Защо трябва да бъде така? Мен като професионал еднакво ме боли, ако въздухът в Русе или в София тропи децата на г-н Филип Димитров или на г-н Ливов. Това е моята професионална позиция. Аз бих изпитвал еднаква болка, ако в талото на което и да е дете бъде открит скелет. Нима пристрастието към една политика е критерий, който трябва да определя професионалното ни поведение?

- Изглежда, че българската общност все още не се нуждае от своите професионалисти...

- Аз съм дълбоко оптимист и вярвам, че след година или две всички управленски екипи ще бъдат екипи от професионали. Но засега, изглежда, те са съставени от хора с яри политически пристрастия. Може би това е необходимо, за да стигнем до ония времена, в които проблемите ще се решават сериозно и професионално.

- През тази година заедно с експерти на Световната банка и някои американски агенции активно работехте и върху модела за екологична политика и стратегия на България. Каква е неговата цел?

- Той представлява дисекция, почти анатомична, на екологичния статус на страната. На базата на този анализ, който се прави върху огромен фактологичен материал, се прави прогноза и т.нар. „екшън план“ - план за действие. В него се формулират основните мерки - това вече е стратегия - модели за реструктуриране на икономиката, които да осигурят ефект върху екологичното състояние на страната; екологично законодателство; оценка на въздействието върху състоянието на околната среда, облекчаване на „горещите точки“ в страната. Планът е разработен за 5-6 години. Документът вече е почти готов и влиза в последната, редакционна фаза.

- Означават ли той осигуряване на конкретни инвестиции?

- Не, няма да ни донесе директно авансите на Световната банка. Но този документ е своеобразен протекст за инвестиране. Онези инвеститори, които искат, ще разполагат с екологичната визитна картичка на България. И ще знаят къде какво да влагат.

Този модел ще бъде предложен на правителството, порчан е от него и то трябва да го ползва при провеждане на екологичната си политика.

- Но правителството се сменя и тук възниква въпросът: каква ще е съдбата на всичко, за което разговаряхме?

- При нашата политическа обстановка на промени аз все пак вярвам, че всичко това ще има добра съдба. Ако идващите правителства спазват принципите на преемствеността... Ако аз тях не е по-важен политически нигилизъм... Но това не мога да го допусна. Защото то ще ни постави в позицията да сме наблюдатели на онова, което става с нас - и то когато сме предмет на внимание за света.

Интервюто взеха
ТАНЯ КИРКОВА
ЛЮБОМИР РОЗЕНЩАЙН